

نقشه راه مدیریت جامعه در شرایط تعلیق مخاصمه چیست؟

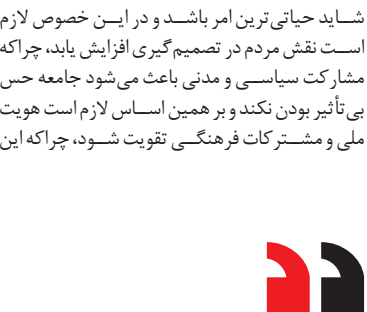
ایران «نه جنگ و نه صلح» را چگونه اداره کنیم

■ محمد عبدی

اصطلاح نه جنگ و نه صلح به شرایطی اطلاق می‌شود که در آن میان دو یا چند کشور وضعیت جنگی رسمی وجود ندارد، یعنی آتش‌بس یا تعلیق مخاصمه برقرار است. اما صلح یا ایدار و توافق جامع نیز شکل نگرفته است و روابط در حالت تعلیق، شکننده و پر تنش باقی می‌ماند. این حالت اغلب با آتش‌بس موقت، توافق‌های نیم‌بند یا عدم اعتماد متقابل همراه است. نمونه‌های تاریخی آن را می‌توان در روابط کشورهای عربی با رژیم صهیونیستی یا روابط ایران و آمریکا پس از انقلاب دید. هرچند در این حالت جنگ متوقف و تلفات انسانی و ویرانی کمتر می‌شود و همچنین امکان مذاکره، میانجی‌گری و اعتمادسازی بدون فشار مستقیم جنگ فراهم می‌شود واز سوی دیگر برای بازسازی یا تقویت توان داخلی زمان خریدمی‌شود اما معایبی هم دارد که از جمله آنها ابهام و ناامنی دائمی است، یعنی مردم و سرمايه‌گذاران در فضای بلا تکلیف زندگی می‌کنند و آینده نامعلوم است و چون توافق جامع صلح نیست، هر لحظه ممکن است به درگیری نظامی منجر شود که این جامعه را در استرس، نگرانی و فضای تبلیغات مداوم دشمن قرار می‌دهد و می‌تواند سرمايه‌گذاری خارجی و داخلی را کاهش و ترس، بی‌اعتمادی و اضطراب را در میان مردم گسترش دهد که به دنبال آن کاهش رشد اقتصادی، بیکاری، خروج سرمايه و مهاجرت نخبگان را می‌تواند در پی داشته باشد. ■■■

■ راهکار دولت‌ها برای برون رفت از فضای نه جنگ و نه صلح

هرچند وضعیت نه جنگ و نه صلح ذاتاً شکننده است، اما دولت‌ها می‌توانند با سیاست‌های هوشمندانه داخلی اثرات منفی آن را مدیریت کنند و مانع تبدیل شدن جامعه به حالت تعلیق و فرسودگی شوند. در همین راستا یکی از راهکارهای دولت‌ها برای هدایت فضای اجتماعی در شرایط نه جنگ و نه صلح مدیریت روانی و رسانه‌ای است که در این فضا اطمینان‌بخشی به مردم از طریق اطلاع‌رسانی شفاف، جلوگیری از شایعات و مدیریت رسانه‌ها لازم است تقویت شود. از سوی دیگر تقویت گفت‌وتمان امید و مقاومت مثبت باید به‌جای دامن‌زدن به ترس یا نفرت مورد اهتمام قرار گیرد و بر همبستگی ملی و آینده‌نگری تأکید شود. مسئله بعدی حفظ و تقویت اقتصاد داخلی است که توسعه اقتصاد مقاومتی و پایدار در این راستاست و بر این اساس سرمايه‌گذاری در بخش‌های داخلی تا مردم معیشت پایدار داشته باشند. در کنار آن باید جذب سرمايه و نوآوری داخلی از طریق ایجاد انگیزه برای کارآفرینان و نخبگان انجام گیرد تا کشور دچار رکود نشود. البته کاهش وابستگی به خارج در حوزه‌های حیاتی ضروری است تا تحریم یا محدودیت‌های دیپلماتیک اثر مخرب کمتری داشته باشند. در کنار همه اینها اما تقویت مشارکت و انسجام اجتماعی

هر چند وضعیت نه جنگ و نه صلح ذاتاً شکننده است، اما دولت‌ها می‌توانند با سیاست‌های هوشمندانه داخلی اثرات منفی آن را مدیریت کنند و مانع تبدیل شدن جامعه به حالت تعلیق و فرسودگی شوند. در همین راستا یکی از راهکارهای دولت‌ها برای هدایت فضای اجتماعی در شرایط نه جنگ و نه صلح مدیریت روانی و رسانه‌ای است

انسجام از فرسایش اجتماعی جلوگیری می‌کند. در کنار این موارد عدالت اجتماعی نیز باید گسترش پیدا کند، کاهش فاصله طبقاتی موجب می‌شود مردم احساس بی‌عدالتی نکنند و این مسئله در حفظ انسجام ملی نیز بسیار تأثیرگذار است.

دولت‌ها در این شرایط باید در کنار بازنگه داشتن کانال‌های دیپلماسی غیرسیاسی به دیپلماسی علمی، فرهنگی و ورزشی روی آورده و تعاملات مثبت با جهان حتی در نبود روابط سیاسی را گسترش دهند.

در دوره کوتامدت یک تا دو سال نیاز به مدیریت فوری و اطمینان‌بخشی است که هدف آن جلوگیری از اضطراب اجتماعی و تثبیت وضعیت روانی مردم است. در این مدت از بعد رسانه‌ای و روانی اطلاع‌رسانی شفاف درباره وضعیت کشور و تهدیدها باید انجام و از سوی دیگر با شایعات و اخبار جنگی برخورد شود و همچنین امید از طریق روایت‌های ملی و موفقیت‌ها تزریق گردد. از نظر اقتصادی مشخص است تثبیت قیمت کالاها ضروری است و حمایت فوری از افشار آسیب‌پذیر از طریق یارانه، بیمه، خدمات عمومی واجب است که در کنار تقویت تولید کالاهای استراتژیک غذا، دارو و انرژی باید انجام شود. از نظر اجتماعی اما افزایش مشارکت مردم در

را تقویت کند آن‌وقت جامعه حتی در وضعیت نه جنگ و نه صلح احساس تعلیق و بن‌بست نمی‌کند، بلکه شرایط را موقت و قابل مدیریت می‌بیند.

■ **نقشه راه مدیریت جامعه در حالت نه جنگ و نه صلح**

اگر بخواهیم بر اساس موارد بالا نقشه راهی برای مدیریت جامعه در حالت نه جنگ و نه صلح ارائه کنیم این نقشه می‌تواند به سه دوره کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت تقسیم می‌شود. در دوره کوتامدت یک تا دو سال نیاز به مدیریت فوری و اطمینان‌بخشی است که هدف آن جلوگیری از اضطراب اجتماعی و تثبیت وضعیت روانی مردم است. در این مدت از بعد رسانه‌ای و روانی اطلاع‌رسانی شفاف درباره وضعیت کشور و تهدیدها باید انجام و از سوی دیگر با شایعات و اخبار جنگی برخورد شود و همچنین امید از طریق روایت‌های ملی و موفقیت‌ها تزریق گردد. از نظر اقتصادی مشخص است تثبیت قیمت کالاها ضروری است و حمایت فوری از افشار آسیب‌پذیر از طریق یارانه، بیمه، خدمات عمومی واجب است که در کنار تقویت تولید کالاهای استراتژیک غذا، دارو و انرژی باید انجام شود. از نظر اجتماعی اما افزایش مشارکت مردم در

یک جامعه‌شناس در گفت‌وگو با «جوان»:

دولت برای مردم فضای اطمینان خاطر بعد از جنگ ایجاد کند

«جوان» در گفت‌وگو با میثم مهدیار، جامعه‌شناس راهکارهای ایجاد شور و نشاط در جامعه و خروج از حالت تعلیق فضای نه جنگ و نه صلح را بررسی کرده است

مصدّقاً دولت برای این شور و نشاط اجتماعی که گفتید باید چه کند؟

دولت شور و نشاط اجتماعی را می‌تواند ناظر به یک همگرایی اجتماعی دنبال کند. مناسکی مانند محرم و عاشورا یک مناسک جمعی است که شور و نشاط را معمولاً در کشور ما بالا می‌برد. حالا می‌شود این را بسط و توسعه داد و همانطور که توضیح دادم یکی از آنها موسم آغاز سال تحصیلی است که می‌توانیم ما نشان دهیم به‌رغم خواست دشمن روند تعلیم و تربیت و تحصیل در ایران دچار اختلال نشده است. این را باید در قالب یک مناسک اجتماعی پیگیری کرد و البته از این دست مناسک اجتماعی را نه صرفاً با محوریت مذهب بلکه با محوریت آموزش، ادبیات و غیره می‌توان انجام داد. مثلاً روز ۲۰ مهر روز حافظ است و حافظ هم یک شخصیت ملی در کشور ماست و افراد مختلف با رویکردهای مختلف بالاخره با حافظ پیوندی دارند چه آنهایی که دیندار هستند و چه آنهایی که سکولارند دارای نسبیتی باوی هستند. بر همین اساس می‌توان یک همگرایی ملی حول نام حافظ با ایجاد یک مناسک جمعی در کشور رقم زد. ما می‌توانیم روز حافظ را به هفته حافظ تبدیل و با ادبیات کلاسیک و به خصوص حافظ پیوند بهتری برقرار کنیم. این شور و نشاط هم می‌تواند در حوزه‌های اقتصادی باشد همانطور که عرض کردم و تحرک کاری دولت می‌تواند نشان دهنده این مسئله باشد. در حوزه اجتماعی هم به همین ترتیبی که عرض شد دولت باید بتواند در حوزه‌های مختلف آموزش، فرهنگ و هنر شور و نشاط در جامعه ایجاد کند.

در جامعه ما امروز نزدیک ۱۵۰۴ میلیون دانش آموز و کادر آموزشی و ۱۰ میلیون دانشجو داریم که اینها همگی یک موضوع مشترک در کشور ماست که می‌توان عطف به آن شاداب و نشاط را به جامعه تزریق کرد یا موضوعی مثل حافظ که گفتیم یکی از موضوعات مشترک و یکی از راه‌های وفاق ملی است که برای این موضوعات مشترک باید تدبیر و عطف به آنها به توان رویدادها، مناسک یا گفتارهایی را تولید و از شور و نشاط آن برای خروج از این حالت استفاده کرد.

آن چیزی که می‌تواند برای مردم اطمینان ایجاد و التهاب را کم کند این است که مردم بدانند دولت متعهد به جبران اقتصادی و اجتماعی است. به این معنا که اگر جنگی اتفاق افتاد و کسی آسیب دید دولت در کنارش است، البته دولت در مسئله بازسازی آسیب‌های ناشی از بمباران آنها خوب عمل و جبران کرده ولی در باره جبران آسیب‌هایی که کسب‌وکارها دیده‌اند متأسفانه وارد گود نشده است

خودش شور و نشاطی را در جامعه ایجاد می‌کند وقتی هیئت دولت همگی با هم در مناطق مختلف مانند استان‌ها حضور پیدا کنند تأثیر بسیار دارد. مثلاً در دولت آقای رئیسی پنج‌شنبه و جمعه‌ها اساساً برای سفرهای استانی قرار گذاشته شده بود و من به یاد دارم رئیس‌جمهور طی سه سالی که رئیس‌جمهور بودند فقط چهار یا پنج بار به استان خوزستان سفر کردند که این خودش تحرکی را در استان‌ها و مناطق مختلف کشور ایجاد می‌کند. اتفاق بعدی اینکه مهرماه آغاز سال تحصیلی است و دولت و نهادهای فرهنگی باید با توجه به اینکه امتحانات پایان ترم دانشگاه‌ها هم به تأخیر افتاده و در شهریور ماه برگزار شده و خودش هم یک علامت رکود و تأخیر است آغاز سال تحصیلی را یک شور و نشاط و مناسک جمعی شروع کند. مثلاً صداوسیما می‌تواند وارد شود و در دانشگاه‌ها و مدارس جشن‌هایی برپا کند. باید دانشجویان، دانش آموزان و خانواده‌ها را درگیر کرد و این خودش می‌تواند به ایجاد شور و نشاط کمک کند.